

Liisa-tarhurin marraskuun tarinoita

Marraskuu on elettyä elämää! Ja mukavasti meni, ei ollut lumitöitä ja sateet muutenkin olivat aika vähäiset. Puolenkuun jälkeen satoi maahan sentin verran ”maannaryyniä” eli pienen pieniä lumipalleroita. Se sopivasti auttoi pimeyden kestämässä. Marraskuu on perinteisesti kuukausi, jossa maa alkaa routaantua eli marta, mikä kertoo, että luonto alkaa kuolla.

Perinteisesti 19.11. Liisanpäivänä ovat ilmestyneet liukkaat kelit, johon Kaisan kaljamat ovat lisänneet omat kelinsä. Nyt ei ollut liukkautta eikä kaljamia, joten vanhakansa tietää, että kun ei pidä Liisan liukkaita eikä Kaisan kaljamia, niin ei ole hyvä leipävuosi tulevana vuonna! Kuun viimeisenä päivänä sataa hiljalleen lunta, joten taitaa talvi tulla. Tähän asti olikin vaikea uskoa, että joulukuu on lähellä, kun ei ollut lunta ja pakkasta, vaan oli hyvinkin leppoiset kelit.

Olen tehnyt rusakoille ja muille talttahampaille jäynää! Olen siis verkottanut ja muuten peittänyt niiden herkkupuita ja -pensaita. Osa verkoista on 140 cm korkeaa, joka suojaa aika hyvin. Vaikka viime talven korkeilla lumimäärillä verkko ei kokonaan suojellut nuoria puita, vaan latvat tuli rouskuteltua. Rusakoiden herkkua ovat erityisesti pihlajat, ja suurin herkkua on Tuurenpihlaja, jonka ne kaluavat kokonaan. Ensimmäisenä talvena en tajunnut, että pihlajatkin ovat niiden herkkua ja menetin Tuurenpihlajan 2,5 metrisen taimen. Onneksi se oli omajuurinen ja versoi nyt menneenä kesänä oikein hyvin.

Eryistä herkkua rusakoille ovat kevätatsaleoiden nuput, jotka jo syksyllä alkavat olla näkyvissä. Olen aiemmin leikannut vihreän varjostusverkon moneen osaan ja peittänyt nuoret alppiruusut. Nyt niitä ei kevätaurinon takia tarvitse enää peittää. Tarkkana on oltava, sillä nuput mahtuvat reijistä ulos ja voivat joutua rusakoiden herkuksi. Pari talvea verkot ovat toimineet aika hyvin, vaikka keväällä pitää olla varovainen niitä pois ottaessa, etteivät nuputkin lähde mukana.

Ajatukset kulkevat menneessä ja tulevassa. Monet asiat ihmetyttivät viime kesässä, vaikka se oli aika hyvä tarhurin näkökulmasta. Ihmetytti eräiden perennojen hitaus; vaikka ne lähtivät keväällä hyvin kasvamaan, niin kukkimista sai odottaa kuukausitolkulla. Elokuunasterin pitäisi alkaa kukkia elokuun alkupuolella, niin kukkia alkoi avautua vasta syyskuun loppupuolella. Tällä puutarhurilla on niitä neljä erilaista, mutta ne kaikki hidastelivat samalla tavalla. Epäilen, että edellisen kesän kuivuus ja kuumuus ovat syynä, että kasvit käyttäytyvät aika kummasti. Sinipallo-ohdake kukki aika normaalisti, mutta kukkien kerto oli aika vähäinen. Harmitti, kun se on kimalaisten lemparikasvi, joten tunkua oli jopa yöpaikoista pallo-ohdakkeiden palloissa.

Syys- ja tarhakimikit viivytelivät kukkimisessa niin kauan, että osa sai kylmää ensipakkasesta, eivätkä kukkineet hyvin ollenkaan. Olin kasvattanut hopeapiikkiputkena jo monta vuotta hopeahoitoista kaunotarta. Nyt ihmettelen, kun en löydä sillä nimellä olevaa piikkiputkea. Löytyy vain hohtopiikkiputki, joka ei kuitenkaan ole samanlainen, kuin tämän tarhurin. Se on hieno kasvi jopa kuivakukkana. Se on kulkuri luonteeltaan, eikä sopeudu tämän tarhurin toiveisiin. Se on kadonnut perinteiseltä paikaltaan ajat sitten, mutta halusi kasvaa käytäväkiven rakosessa. Pienennä se voi kasvaa siinä, mutta 60-70 senttisenä, piikkisenä kasvina se paikka on mahdoton. Yritin kaivaa sen pois, mutta eihän se suurien kivilaattojen rakosesta mihinkään lähtenyt. Pääjuuri, joka on pitkä porkkanamainen, katkesi ja jatkoi parin kesän jälkeen taas kasvamista. Irrutettu varsinainen taimi ei lähtenyt kasvamaan, koska pääjuurta ei kunnolla ollut. Onneksi se on kylvänyt siemeniä muutama

paikkaan, jossa se saa kasvaa, vaikka paikka on vähän kummallinen. Syysasterit virittelivät kukkia vasta lokakuun loppupuolella, joten niistä ei tänä vuonna paljon iloa ollut. Pakkanen runteli niitä jo paljon ennen kukkimista.

Ilolla muistelen korkeita syyskukkijoita, jotka aloittivat kukinnan jo elokuussa ja jatkoivat pitkään ilman ongelmia. Ikivarmoja kukkijoita ja perhosten sekä muiden ötököiden lempikukkia ovat Dorianvillakot, joita kuulemma pitää vahtia, etteivät pääse metsänreunamille ja pientareille. Se on hyvä mesikasvi ja pysyy hyvin pystyssä ja kukkii pitkään. Hyvässä maassa saattaa levitä liiaksi, jos ei ole rajausta.

Hirvenjuuri on toinen jättiläinen, joka on pörriäisten suosikki. Kerran se katosi jostain syystä istutuspaikasta, mutta onneksi sain uuden alun, joka ei vielä ole kasvanut isoksi juurakoksi. Huisku-unikko, parhaimmillaan 2,5 m erikoisin lehdin varustettu jättiläinen on hauska tuttavuus. Kellanvihreät, vähän vaahteran lehtiä muistuttavat lehdet ovat näyttävät koko kesän.

Huiskunauhus on ollut viitisen vuotta aika säyseä! Olin kuullut, että se on kova leviämään. Nämä vuodet se on ollut ilman rajausta, yksittäisiä karkulaisia olen vain poistanut. Menneenä kesänä se näytti luontonsa ja taimia olikin jo neliön alalla vierivieressä. Kun toisen kasvin rajaus tuli vastaan, niin se hyppi senkin yli! Saa nähdä, pysyykö se niissä rajauksissa, joita sille laitoin. Hauska tupsukukkainen kasvi, jolla on harmaat kaislamaiset jälkikukat.

Samassa korkeiden keltaisten syyskukkijoiden penkissä kasvaa myös kultapallo, jonka kasvu on aika poukkoilevaa. Välillä pysyy pakallaan ja toisen kerran menee toisten kasvien keskelle. Se penkki kukkineen on perhospenkki, sillä kun ne kukkivat, niin aina perhosia ilmestyy.

Ensimmäisenä adventtina 27.11. tuli jouluviritelmiä tehtyä. Pimeän keskellä on mukava lisätä valoketjuja ja kynttelikköjä ikkunalle. Sähköä pitää säästää, mutta tämä tarhuri on aina ollut ”pimeyden lapsi”, eli viihtynyt vähäisessä valossa. Aina olen sammutellut valot, jos en ole huoneessa ja kohdevalot ovat hyvä lisä, jos neuloo tai puuhaa jotain muuta. Tiukkaa tekee, että mieli virittäytyy jouluun, mutta ehkä nyt satanut lumi ja joulun valot auttavat asiaa ja joulumieli syntyy. Kun ensimmäiset tortut on paistettu ja maistettu, niin pikkuhiljaa jouluisia asioita tulee myös mieleen. Parasta on unohtaa kiire ja valmistella niitä asioita, jotka ovat itselle tärkeitä. (Tai olla valmistelematta!)

Joulunrauhaa, iloa ja toivoa!